

ION HANGIU

I. Hangiu la 80 de ani =
O viață închinată școlii
și presei românești

monografie

CORECTBooks

ION HANGIU

I. HANGIU LA 80 DE ANI

**O VIAȚĂ ÎNCHINATĂ
ȘCOLII ȘI PRESEI
ROMÂNEȘTI**

Editura Virtual

2011

ISBN(e): 978-606-599-857-5

Avertisment

Acest volum digital este prevăzut cu sisteme de siguranță anti-piratare. Multiplicarea textului sub orice formă este sancționată conform legilor penale în vigoare.

Cuprins

EVOCĂRI.....	1
LA VÎRSTA PATRIARHILOR.....	1
ION HANGIU, UN OM ADEVĂRAT	2
UN CERCETĂTOR, UN ANIMATOR ȘI ORGANIZATOR DINTRE ACEIA DE CARE DUCEM LIPSĂ	5
O VIAȚĂ PENTRU ȘCOALĂ, PENTRU CULTURĂ.....	7
UN TÂNĂR OCTOGENAR	13
PROFESORUL ȘI CERCETĂTORUL ION HANGIU.....	16
PARTEA ÎNTÎI DATE BIOGRAFICE ȘI BIBLIOGRAFICE	17
HANGIU ION - CURRICULUM VITAE	17
ACTIVITATEA DIDACTICĂ ȘI ȘTIINȚIFICĂ	19
A. LUCRĂRI TIPĂRITE	19
B. LUCRĂRI ÎN MANUSCRIS	19
C. LUCRĂRI EDITATE, COORDONATE (PREFEȚE, POSTFEȚE, INTRODUCERI CTC.).....	20
ALTE DATE BIBLIOGRAFICE	21
2. EMISIUNI LA RADIO ȘI TELEVIZIUNE:	21
CONSEMNĂRI ALE UNOR OAMENI DE ȘTIINȚĂ ȘI CULTURĂ.....	22
O CARTE ÎN DEZBATERE LA ACADCMIA ROMÂNĂ (26 MARTIE 1988)	24
SCRISOAREA LUI MIRCEA ELIADE (1969)	27
OVID S. CROHMĂLNICCANU I. HANGIU PRESA LITERARĂ ROMÂNEASCĂ (1789-1948)	29
ȘERBAN CIOCULCSCU O CARTE UTILĂ.....	30
D. MICU ELOGIU DICȚIONARULUI	32
ȘERBAN CIOCULCSCU CARAGIALEȘTII ÎN „DICȚIONAR AL PRESEI ROMÂNEȘTI”	34
NEAGU UDROIU CLIPE DENSE DE VIAȚĂ	36
O CARTE ÎN DEZBATEREA ACADEMIEI ROMÂNE: DICȚIONAR AL PRESEI LITERARE ROMÂNEȘTI (1790-1982).....	38
ACAD. ZOE DUMITRESCU-BUȘULENGA.....	38
ARTICOLE (SELECTIV) DIN ANII 1965-2003	56
STUDIUL LIMBII ȘI LITERATURII ROMÂNE. 90 DE ANI DE LA INTRODUCEREA OBLIGATIVITĂȚII PREDĂRII ÎN	

GIMNAZII ȘI LICEE	56
O REVISTĂ CONSACRATĂ PROBLEMELOR LITERATURII ȘI ȘCOLII SUB DIRECȚIA LUI LIVIU REBREANU.....	58
DE VORBĂ CU D. PERPESSICIUS, PROFESOR DE LIMBA ROMÂNĂ	62
SEMĂNĂTORUL. TREI SFERTURI DE VEAC DE LA APARIȚIE	63
TITU MAIORESCU, PROFESOR ȘI REFORMATOR AL ȘCOLII	73
IACOB C. NEGRUZZI (1842 – 1932)	77
BIBLIOGRAFIA NAȚIONALĂ RETROSPECTIVĂ.....	83
BADEA CÎRȚAN – 150 DE ANI DE LA NAȘTERE.....	86
JUBILEUL SOCIETĂȚII DE ȘTIINȚE FILOLOGICE DIN ROMÂNIA (1949-1999).....	89
ȘCOLI, ZIARE ȘI REVISTE ROMÂNEȘTI ÎN ORIZONTUL EUROPEAN	91
„HORA UNIRII” – MOMENT IMPORTANT ÎN CULTURA ROMÂNILOR	95
ADRIAN MANIU ȘI PROGRAMELE EMISIUNII „UNIVERSITATEA RADIO”.....	98
SOARTA MANUSCRISELOR EMINESCIENE	101
DOSARUL GELLIANU	106
INTERVIURI	112
VASILE MAN: INTERVIU CU PROF. DR. ION HANGIU SECRETARUL SOCIETĂȚII DE ȘTIINȚE FILOLOGICE DIN R. S. ROMÂNIA	112
ION BELDCANU: INTERVIU CU PROF. DR. I. HANGIU, SECRETARUL SOCIETĂȚII DE ȘTIINȚE FILOLOGICE, DESPRE OLIMPIADA DE ROMÂNĂ DE LA SUCEAVA	114
GABRIEL STĂNESCU: CINCI MINUTE CU PROFESORUL ION HANGIU.....	116
AUREL PODARU: INTERVIU CU PROF. DR. ION HANGIU, SECRETAR GENERAL AL SOCIETĂȚII DE ȘTIINȚE FILOLOGICE DIN ROMÂNIA	117
EUGEN BUDĂU: ION HANGIU, SOCIETATEA DE ȘTIINȚE FILOLOGICE — O ȘCOALĂ VIE.....	120
PARTEA A DOUA - ARTICOLE (SELECTIV) DIN BULETINUL SOCIETĂȚII DE ȘTIINȚE FILOLOGICE (B. S. Ș. F.).....	124
ANII 1975-1980.....	124
PREFAȚĂ (1975).....	124
ANUAR 1976. ISTORIC. REALIZĂRI.....	125

ROLUL SOCIETĂȚILOR ȘTIINȚIFICE	126
PROFESORUL DE LITERATURĂ CA CERCETĂTOR	128
SOCIETĂȚI CULTURALE ȘI LITERARE ROMÂNEȘTI (1789-1948)	131
I. CONTRIBUȚIA PRIMELOR SOCIETĂȚI LA DEZVOLTAREA CONȘTIINȚEI NAȚIONALE	131
II. SOCIETĂȚI ȘTIINȚIFICE ȘI LITERARE ÎN A DOUA JUMĂTATE A SEC. AL XLX-LEA	138
III. SOCIETĂȚI ȘI CONGRESE FILOLOGICE ÎN PRIMA JUMĂTATE A SECOLULUI AL XX-LEA	146
SOCIETATEA DE ȘTIINȚE ISTORICE ȘI FILOLOGICE (1949-1968)	149
1. STRUCTURA ORGANIZATORICĂ A SOCIETĂȚII	150
2. ACTIVITATEA ȘTIINȚIFICĂ ȘI METODICĂ	150
3. ACTIVITATEA EDITORIALĂ A S. Ș. I. F.	152
4. CONCURSURI ȘCOLARE	153
SOCIETATEA DE ȘTIINȚE FILOLOGICE A. PERIOADA FEBRUARIE 1968 – APRILIE 1972	154
1. ACTIVITATEA ȘTIINȚIFICĂ ȘI METODICĂ	155
2. CURSURI DE VARĂ PENTRU PROFESORI	157
3. CONCURSURI DE LITERATURĂ PENTRU ELEVI	157
4. ACTIVITATEA EDITORIALĂ A S. Ș. F.	158
5. ACTIVITATEA ORGANIZATORICĂ	159
6. PERIOADA APRILIE 1972 – IUNIE 1976	160
1. ACTIVITATEA ȘTIINȚIFICĂ ȘI METODICĂ	161
2. CURSURI ȘI LECTORATE DE INFORMARE PENTRU PROFESORI	164
3. CONCURSUL DE LITERATURĂ „M. EMINESCU”	165
4. PUBLICAȚIILE SOCIETĂȚII	166
5. ACTIVITATEA ORGANIZATORICĂ ȘI ECONOMICO-FINANCIARĂ	167
BULETINUL SOCIETĂȚII DE ȘTIINȚE FILOLOGICE (1977)	168
SOCIETATEA DE ȘTIINȚE FILOLOGICE	170
FILIALA IAȘI A SOCIETĂȚII DE ȘTIINȚE FILOLOGICE	171
CU PRIVIRE LA ORIGINEA ROMANTISMULUI ROMÂNESC	173
DESPRE LIMBA DOCUMENTELOR INDEPENDENȚEI	177
SOCIETATEA LITERARĂ DE LA 1827 – EXPRESIE A	

CONȘTIINȚEI DE SINE A LUMINISMULUI ROMÂNESC	183
(B. S. Ș. F. 1979) CUVÂNT ÎNAINTE.....	192
O ANIVERSARE CU REZULTATE.....	195
SOCIETATEA DE ȘTIINȚE FILOLOGICE ÎN SPRIJINUL PROFESORILOR ..	197
PRIMELE PUBLICAȚII ALE S. Ș. I. F.	200
VECHI COLABORATORI AI SOCIETĂȚII	205
OAMENI ȘI FAPTE ÎN DECENIUL 1970-1980	209
ANII 1982-1989.....	212
(B. S. Ș. F. 1982) CUVÂNT ÎNAINTE.....	212
CONSTATĂRI ȘI PROPUNERI PENTRU BIBLIOGRAFIA	
ROMÂNEASCĂ RETROSPECTIVĂ	213
BIBLIOGRAFIA RETROSPECTIVĂ A PERIODICELOR ROMÂNEȘTI	217
CRITERII ÎN EDITAREA UNUI CATALOG AL CĂRȚII	
ROMÂNEȘTI VECHI	222
BIBLIOGRAFIA NAȚIONALĂ RETROSPECTIVĂ (CĂRȚI ȘI	
PERIODICE). SCHIȚA UNUI PROGRAM DE PERSPECTIVĂ.....	224
IMPORTANȚA BIBLIOGRAFIEI RETROSPECTIVE NAȚIONALE	
ÎN CONTEXT EUROPEAN	225
ITINERAR BIBLIOGRAFIC.....	232
ASPECTE ALE ELABORĂRII BIBLIOGRAFIEI NAȚIONALE	
RETROSPECTIVE (1919-1952).....	236
PUNCTE DE VEDERE PRIVIND BIBLIOGRAFIA NAȚIONALĂ	
RETROSPECTIVĂ	238
SOCIETATEA DE ȘTIINȚE FILOLOGICE DIN R. S. ROMÂNIA.	
REALIZĂRI ȘI PERSPECTIVE.....	241
O LUCRARE MONUMENTALĂ: „BIBLIOGRAFIA	
ROMÂNEASCĂ MODERNĂ”	243
PERSPECTIVE BIBLIOGRAFICE ÎN ACTIVITATEA	
BIBLIOTECII ACADEMIEI R. S. ROMÂNIA	243
PRIMUL VOLUM AL BIBLIOGRAFIEI ROMÂNEȘTI MODERNE	247
INIȚIATIVE ȘI REALIZĂRI ALE S. Ș. F. ÎN DOMENIUL	
BIBLIOGRAFICI NAȚIONALE RETROSPECTIVE	253
BIBLIOGRAFIA ROMÂNEASCA MODERNĂ (PERSPECTIVE).....	255
ATENEUL ROMÂN. UN SECOL DE LA PUNEREA PIETREI	
FUNDAMENTALE.....	260

PATRU DECENII DE LA ÎNFIINȚAREA S. Ș. I. F.	263
AMINTIRI DINTR-UN ÎNCEPUT DE DRUM ȘI REALIZĂRI ALE S. Ș. F.	266
CUVÎNT DE DESCHIDERE	269
PRESA ROMÂNEASCĂ DE ACUM UN SECOL DESPRE EMINESCU.....	270
CENTENAR „ION CREANGĂ”	274
AMINTIREA LUI TUDOR VIANU.....	276
PARTEA A TREIA - CONGRESE. ANIVERSĂRI. IN MEMORIAM (1990-1996)	281
GÎNDURI LIBERE, DESCĂTUȘATE.....	281
CUVÎNT DE DESCHIDERE	282
SPRE NOI ORIZONTURI ÎN LIBERTATE ȘI DEMOCRAȚIE	283
CONGRESUL AL IV-LEA AL FILOLOGILOR ROMÂNI (TIMIȘOARA, 4-6 IULIE 1991).....	290
(B. S. Ș. F. 1991-1992) CUVÎNT ÎNAINTE	290
CUVÎNT DE DESCHIDERE ROSTIT ÎN ȘEDINȚA PLENARĂ A CONGRESULUI AL IV-LEA AL FILOLOGILOR ROMÂNI.....	291
CUVINTE DE SALUT DIN PARTEA PREFECTURII JUD. TIMIȘ	294
DIN PARTEA UNIVERSITĂȚII DIN TIMIȘOARA.....	294
DIN PARTEA FILIALEI TIMIȘOARA A S. Ș. F.	295
DIN PARTEA UNIVERSITĂȚII DIN GRONINGEN, OLANDA.....	297
DIN PARTEA UNIVERSITĂȚII DIN BUCUREȘTI.....	298
DIN PARTEA UNIVERSITĂȚII „AL. I. CUZA” DIN IAȘI	300
DIN PARTEA UNIVERSITĂȚII DIN CLUJ.....	301
DIN PARTEA FILOLOGILOR ROMÂNI DIN REPUBLICA MOLDOVA	302
DIN PARTEA FILOLOGILOR ROMÂNI DIN BUCOVINA.....	303
DIN PARTEA COMUNITĂȚII ROMÂNILOR DIN IUGOSLAVIA	304
DIN PARTEA CATEDREI DE LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ DE LA FACULTATEA DE FILOZOFIE DIN NOVI SAD, IUGOSLAVIA.....	306
NOȚIUNI DE ISTORIA LIMBII, COMPOZIȚIE ȘI STIL ÎN VIITOARELE PROGRAME ȘI MANUALE ȘCOLARE.....	306
(B. S. Ș. F. 1993-1994) CUVÎNT ÎNAINTE.....	309
CONGRESUL AL V-LEA AL FILOLOGILOR ROMÂNI (IAȘI, CHIȘINĂU, 6-9 IUNIE 1994)	313
CUVÎNT DE DESCHIDERE	314
LATINITATEA ORIENTALĂ	317

STUDIAREA LIMBII ROMÂNE ÎN REPUBLICA MOLDOVA	332
„ LIMBA MOLDOVENEASCĂ”: SIMULACRUL ARGUMENTULUI ȘTIINȚIFIC.....	335
DOCUMENTE ALE CONGRESULUI ȘI ALTE DOCUMENTE	340
REZOLUȚIA CONGRESULUI AL V-IEA AL FILOLOGILOR ROMÂNI	340
APEL ADRESAT PARLAMENTULUI REPUBLICII MOLDOVA.....	341
MOȚIUNE ADRESATĂ ACADEMIEI ROMÂNE	342
COMUNICATUL ACADEMIEI ROMÂNE.....	342
DECLARAȚIA GUVERNULUI ROMÂNIEI	345
RĂSPUNS LA SOLICITAREA PARLAMENTULUI REPUBLICII MOLDOVA PRIVIND ISTORIA ȘI FOLOSIREA GLOTONIMULUI «LIMBA MOLDOVENEASCĂ»	347
DOUĂ CONGRESE ALE FILOLOGILOR ROMÂNI ȘI AȘA- NUMITA „LIMBĂ MOLDOVENEASCĂ”	350
BULETINUL S. Ș. F. PE ANII 1995-1996	353
CUVÎNT ÎNAINTE	353
REFORMA ÎNVĂȚĂMÎNTULUI FILOLOGIC PREUNIVERSITAR	355
I. ANIVERSĂRI.....	358
PROFIRA SADOVEANU LA 90 DE ANI MEMBRU DE ONOARE AL S. Ș. F. .	358
PROF. UNIV. DR. DOC. CONSTANTIN CIOPRAGA MEMBRU DE ONOARE AL ACADEMIEI ROMÂNE MEMBRU DE ONOARE AL S. Ș. F.....	360
ALTE DATE BIOGRAFICE	363
UN OMAGIU ÎN CHIP DE MĂRTURISIRE	364
PROF. UNIV. DR. GHEORGHE BULGĂR LA 75 DE ANI	365
VOLUME PUBLICATE 367	
PROF. UNIV. DR. ȘTEFAN MUNTEANU LA 75 DE ANI MEMBRU DE ONOARE AL S. Ș. F.....	368
LUCRĂRI PUBLICATE 368	
CERCET. DR. D. VATAMANIUC LA 75 DE ANI MEMBRU DE ONOARE AL S. Ș. F.....	369
LUCRĂRI PUBLICATE (VOLUME ȘI EXTRASE)	370
PROF. NAE ANTONESCU LA 75 DE ANI	370
PROF. UNIV. DR. DOC. DIM. PĂCURARIU LA 70 DE ANI MEMBRU DE ONOARE AL S. Ș. F.....	372

DR. GABRIEL ȘTREMPEL LA 70 DE ANI MEMBRU DE ONOARE AL ACADEMIEI ROMÂNE DIRECTOR GENERAL AL BIBLIOTECII ACADEMIEI MEMBRU DE ONOARE AL S. Ș. F.....	373
LUCRĂRI PUBLICATE (VOLUME ȘI EXTRASE SELECTIV) 374	
ACAD. ION COTEANU LA 75 DE ANI PREȘEDINTELE SOCIETĂȚII DE ȘTIINȚE FILOLOGICE DIN ROMÂNIA.....	375
LUCRĂRI PUBLICATE (VOLUME ȘI EXTRASE)	377
PROF. UNIV. DR. EUGEN COȘERIU LA 75 DE ANI MEMBRU DE ONOARE AL ACADEMIEI ROMÂNE PREȘEDINTE DE ONOARE AL S. Ș. F.....	377
II. MEMBRI DE ONOARE, URMAȘI AI UNOR MARI SCRITORI.....	381
TITLUL DE MEMBRU DE ONOARE ACORDAT URMAȘILOR UNOR MARI SCRITORI.....	381
GH. EMINESCU (1895 – 1988).....	381
O PAGINĂ DIN VOLUMUL DE AMINTIRI	381
CELLA DELAVRANCEA (1988 – 1990)	382
MĂRTURISIRE (14 DEC. 1978)	383
PROFIRA SADOVEANU (N. 1906).....	383
PUIA FLORICA REBREANU (N. 1908)	384
III. IN MEMORIAM	386
BORIS CAZACU.....	386
GHEORGHE EMINESCU	387
DAN SIMONESCU	389
ION POPESCU (1912 – 1993)	391
IOAN PĂTRUȚ (1914 – 1993).....	393
AL. PIRU (1917 – 1993)	394
MIHAI DRĂGAN (1937 – 1993).....	396
ROMULUS TODORAN (1918 - 1993)	397
I. C. CHIȚIMIA (1908-1996).....	399
OVIDIU PAPADIMA (1909 – 1996)	401
CUVÎNT ROSTIT LA DESPĂRȚIREA DE ACAD. I. COTEANU, ULTIMUL PREȘEDINTE AL S. Ș. F.....	403
ACTE-DOCUMENTE (1976-1996).....	406

I. CONFERINȚA NAȚIONALĂ A S. Ș. F. (1977).....	406
1. MEMBRII DE ONOARE AI S. Ș. F.	407
A) MEMBRI REALEȘI ÎN CONSILIUL DE CONDUCERE.....	411
B) MEMBRI NOI ALEȘI ÎN CONSILIUL DE CONDUCERE	411
II. CONFERINȚA NAȚIONALĂ A S. Ș. F. (1990)	413
III. CONSILIUL DE CONDUCERE AL S. Ș. F.	416
INFORMARE PRIVIND ACTIVITATEA ȘTIINȚIFICO- DIDACTICĂ ȘI ADMINISTRATIV-FINANCIARĂ A S. Ș. F. PE PERIOADA 1 IUNIE 1994 – 1 IULIE 1996.	417
RAPORTUL COMISIEI DE CENZORI PE PERIOADA 16 MAI 1994 – 1 IULIE 1996	420
PROGRAMUL ACȚIUNILOR CE VOR FI ÎNTREPRINSE DE S. Ș. F. ÎN SPRIJINUL REFORMEI ÎNVĂȚĂMÎNTULUI. SĂRBĂTORIREA A 50 DE ANI DE LA ÎNFIINȚAREA SOCIETĂȚII DE ȘTIINȚE FILOLOGICE	431

EVOCĂRI

LA VÎRSTA PATRIARHILOR

Acad. Constantin CIOPRAGA

La originea unor înfăptuiri culturale de interes larg s-a aflat, mai totdeauna, câte un om de catedră. În mod natural, profesorul I. Hangiu și-a asumat misiunea de a construi: – acesta este principiu existențial major. Dinamic, întreprinzător, sociabil, olteanul bucureștenizat a dus cu sine – de la Horezu – aspirația de a adăuga fondului primit dimensiuni întregitoare. Descoperim în biografia sa spirituală un legământ etic încununat prin realizări. Într-un pătrar de secol, cât a militat ca secretar general al „Societății de Științe Filologice” din România, a impulsionat, a coagulat și a contribuit multiform la organizarea acțiunilor pentru cercetarea sistematică a limbii și literaturii naționale. Redactor-șef al revistei *Limba și literatura română*, a încurajat eforturile profesorilor de liceu, doritori să se afirme ca specialiști.

El însuși, în ipostază de istoric literar, și-a legat numele de câteva opere de referință, instrumente de lucru în cunoașterea fenomenului literar românesc. Prezidează, în repertoriile bibliografice semnate de către profesorul I. Hangiu, desăvârșită rigoare documentară, calitate îndreptățind – în ochii beneficiarilor-totala încredere. Sîntem în fața unor dicționare comentate, de tipul *dictionnaire raisonné*. După precedente notabile ca *Publicațiunile periodice românești* (vol. I, 1913) de Nerva Hodoș și Al. Sadi-Ionescu, după N. Iorga și Ion Lupaș, i-a revenit lui I. Hangiu meritul de a continua la modul exemplar. Se înscriu astfel, în palmaresul cercetătorului neobosit, titluri edificatoare: *Presa literară românească* (două volume masive, 1968), *Reviste și curente în evoluția literaturii române* (1968), un *Dicționar al presei literare românești* (două ediții: 1987 și 1996). Acestora li se adaugă câteva sute de articole pe teme culturale, portrete și evocări, interviuri și dezbateri radiodifuzate, numeroase prefețe și lucrări cu caracter didactic.

În esență, iată o personalitate deplin realizată!

Ad plures felicesquae annos!

Iași, iunie 2004

ION HANGIU, UN OM ADEVĂRAT

Acad. Gabriel ȘTREMPEL

Directorul general al Bibliotecii Academiei Române

Nu știu de când îl cunosc pe Ion Hangiu, dar cu siguranță că nu la Societatea de Științe Filologice l-am văzut mai întâi, ci la Biblioteca Academiei, acest adevărat loc de întâlnire din vremuri bune sau întunecate ale adevăraților intelectuali. Dispăruse Capșa, dispăruse Nestor; rămăsese „Academia”, unde oamenii se puteau întâlni în liniște, mai greu de urmărit de ochii indiscreți ai unor slujitori ai răului. Secretarul general al Societății amintite, cu zeci de filiale răspândite în toate orașele mai însemnate ale țării, ce trebuiau îndrumate, organizate, vizitate, Ion Hangiu beneficia de puține ceasuri pentru sine, pentru investigațiile sale de suflet din Bibliotecă. Dar cum găsea un răgaz, o fereastră liberă-cum zic dascălii –, aici se oprea. Așa îl văd și astăzi, după aproape o jumătate de veac de hălăduire.

Dar a venit o vreme în care ne-am dat mâna mai strâns, o vreme în care marea lui omenie și sinceritate mi s-au dezvăluit în întregime și de atunci – și an după an în continuare – mi-a rămas aproape de suflet, desăvârșit prieten. Iată despre ce este vorba:

În planul de activitate al Bibliotecii, întocmit de Bianu pe la 1894 și adoptat de plenul academic, era inclusă elaborarea unei bibliografii naționale, așa cum aveau toate țările civilizate ale lumii. Aceasta presupunea repertorierea întregii producții tipografice din vechime și pînă la zi și elaborarea unor cataloage de manuscrise după colecțiile Bibliotecii. Era o sarcină îndrăzneată din cale afară această lucrare, căci Academia nu avea în depozitele sale adunate toate cărțile și publicațiile periodice apărute de la 1508 – data introducerii tiparului la noi – și pînă la zi, n-avea nici personal suficient (era doar o mîna de lucrători – toți bărbați) și nici fondurile trebuincioase. Și totuși Bianu – marele Bianu, pe care unii contemporani se opintesc să-l elimine din istoria Bibliotecii – și-a asumat această răspundere.

Împreună cu celălalt ardelean, Nerva Hodoș, a redactat Bibliografia Românească Veche, în care au fost descrise toate aparițiile dintre anii 1508 și 1830. Ultimul volum, al treilea, al acestei monumentale pînă astăzi opere, a fost finisat de către regretatul Dan Simonescu, cel care a completat și golurile cu descoperirile posterioare de cărți, într-un al patrulea volum de „adăogiri și îndreptări”. Periodicele au avut în Nerva Hodoș și Al. Sadi-Ionescu doi specialiști de marcă, ce au elaborat o bibliografie a lor pentru anii 1820-1906.

Dar au dispărut toți acești mari bibliotecari și redactarea bibliografiei naționale de după 1830 n-a mai fost continuată, chiar dacă ideea a stăruit în mintea urmașilor lui Bianu. Apoi a venit tragedia anului 1940, al doilea război mondial și s-a instalat comunismul cu formele lui cumplite de represiune de după 1946. Cînd după anii 1960 cei ce au supraviețuit represiunilor au putut să-și oblojească rănile

sufletești și să-și păstreze slujbele, au reluat ideea continuării bibliografiilor naționale. Printre aceștia s-a aflat și George Baiculescu, fost colaborator al lui Bianu, deosebit specialist, șeful departamentului bibliografic. El a reluat repertorierea cărților de după 1830 și a adunat câteva mii de fișe. Dar, înghesuit de cereri negândite ale Academiei, a abandonat lucrarea, iar serviciul și-a redus personalul, din poruncă.

După numirea mea ca director adjunct, în ianuarie 1975, am alcătuit un colectiv de colaboratori de la diverse servicii și am reluat lucrările bibliografice. În câțiva ani aveam gata pentru tipar primele litere. Plin de nădejdi, m-am adresat conducerii Academiei, cerându-i firesc ajutor. Dar, stupoare; mi-a dat încuviințarea verbală pentru tipărire, pe răspunderea mea, dar nici un sprijin editorial, ca și cum sarcina Editurii Academiei n-ar fi fost aceea de imprimare, cu prioritate, a lucrărilor fundamentale de importanță națională! Secretar general al Academiei era super obedientul tovarăș George Ciucu, iar director al Editurii, alt tovarăș de marcă, Constantin Busuioceanu, cu școală făcută pe inserate, care, bineînțeles, n-a publicat nici un rând toată viața. Și atunci a venit salvarea. Și acea salvare a fost profesorul Ion Hangiu, secretarul general al Societății de Științe Filologice din România. Ascultându-mi jelania și realizând importanța lucrării, mi-a propus un târg, cel mai cinstit târg posibil.

Am, zice, economii frumoase realizate de Societate din difuzarea, prin filiale, a revistei pentru elevi Limba și literatura română și cu aprobarea Biroului Consiliului de conducere al Societății, pe care o voi obține, sper, destul de ușor, aș putea subvenționa tipărire volumelor. (Nu se născuse încă, „românescul” sponsoriza.) Nu cer în schimb decât includerea, alături de Editura Științifică și Enciclopedică, a Societății noastre, suficientă justificare de felul cum au fost cheltuiți banii.

N-am avut multe zile cu adevărat fericite în viață, dar aceasta era una din ele. L-am întâlnit împreună pe Nicolae Ghcran, redactorul-șef al bibliografiilor și am întocmit cu el un protocol rapid. I-am pus în brațe manuscrisul primelor trei litere, Societatea, prin secretarul său general, a virat banii și a început tipărire.

Dar s-au născut invidiile, geloziile, răutățile colegilor de breaslă din alte biblioteci: Angela Popescu-Brediceni, directoarea Bibliotecii Centrale de Stat, Ion Stoica, poetul de marcă, directorul Bibliotecii Centrale Universitare și alții mai mititei, care cereau ca lucrarea să apară și sub egida lor (de lucru era vorba mai puțin!), ca și cum ei și nu Biblioteca Academiei avea, prin statut, obligația elaborării bibliografiilor naționale.

Ion Hangiu, care știa bine cum stau lucrurile, a organizat câteva întâlniri cu specialiști, ținute mai întâi la Alba Iulia (1 decembrie 1981), apoi la Brașov (în 1983) și treptat spiritele s-au potolit. Însă abia la apariția primului volum, în 1984, lătratul a încetat cu desăvârșire. Îmi amintesc că întâlnind-o în Piața Amzei pe coana Angelica, la apariția volumului, m-a felicitat și ne-am împăcat. Celălalt războinic n-avea loialitatea Angelei; prea era poet!

Societatea s-a ocupat și cu difuzarea tirajului și cu siguranță că și-a recuperat o parte din

cheltuieli. Erau banii cu care a fost subvenționată apariția volumelor doi și trei, în anii 1986 și 1989. Ion Hangiu imprimase apariției volumelor o cadența precisă, impusă de legile financiare și, în pofida muncii intense, aproape istovitoare, am izbutit să respectăm ritmul de fini sare al manuscriselor. În 1989 aveam gata, spre sfârșitul anului, al patrulea și ultimul volum, pe care l-am depus la Editură, după convenție, la timp. Dar din cauza unor confuzii editoriale, acesta, volumul, n-a intrat la tipar, Societatea a pierdut fondurile și Biblioteca a fost obligată să bată la ușa Academiei, care, de data aceasta, s-a deschis larg și în 1996 a apărut al patrulea volum din Bibliografia Românească Modernă, pentru anii 1831-1918, în Editura Academiei Române. Este o lucrare monumentală, ce repertorizează toate aparițiile de cărți de pe teritoriul României Mari, căci în pofida vigilenței spre care ne îndrepta tovarășul Ciucu – Dumnezeu să-l ierte, că mare ticălos a fost! – am inclus și literatura Basarabiei și a Bucovinei, alături de cea a Transilvaniei. Și nu ne-a arestat nimeni.

Iată, acesta a fost Ion Hangiu. Fără de el n-ar fi apărut bibliografia românească de după 1830 încă mulți ani, pentru că, văzînd că n-o putem tipări, am fi renunțat la redactarea ei.

Ce să mai spun despre Ion Hangiu?! N-a învățat meseria de bibliograf în vreun institut de profesie, dar a mînuit-o atît de bine, încît a elaborat o operă fundamentală cu privire la periodicele literare, din care au apărut două ediții și o a treia, din cîte știu, e în curs de apariție. Biblioteca Academiei Române este instituția în care, de dimineață, Ion Hangiu este prezent aproape zi de zi. Îl primim cu dragoste, căci el este, într-un fel, produsul nostru; fără colecțiile noastre nu s-ar fi impus ca un autentic istoric literar.

Pentru anii acumulați, nu pot decît săl felicit și să-l asigur de întreaga mea afecțiune și stimă pentru următoarele două decenii.

(Medalion apărut în revista Academia, nr. 26 din mai
2004.)

UN CERCETĂTOR, UN ANIMATOR ȘI ORGANIZATOR DINTRE ACEIA DE CARE DUCEM LIPSĂ

Prof. univ. dr. Ștefan MUNTEANU Universitatea de
Vest-Timișoara

Despre profesorul Ion Hangiu, căci despre el este vorba, s-ar putea scrie o amplă monografie de către cel care s-ar îndemna să ia asupra lui și să ducă pînă la capăt o astfel de inițiativă. Spun acest lucru, fiindcă activitatea venerabilului profesor se înșiră pe zeci de ani și se extinde pe teritorii de cercetare științifică variată, concretizată, pe de o parte, în lucrări fundamentale, indispensabile ca instrumente de lucru istoricului literar; pe de altă parte, ea stă sub semnul activității practice, s-o numim așa, de îndrumător, editor și organizator (am zice azi de „manager”) timp de un sfert de secol (1971-1996), cînd a deținut funcția de secretar general al Societății de Științe Filologice.

Este impresionantă și pilduitoare această îndelungată și fructuoasă asociere dintre preocupări cu profil diferit, duse, și una și cealaltă, la bun sfîrșit cu pricepere, cu pasiune și cu o consecvență demne de invidiat, cum se spune: aș zice, mai degrabă, vrednice de a fi luate drept model.

Profesorul Ion Hangiu a lăsat urme și amintiri durabile nu numai în istoria învățămîntului, ci și în istoriografia literaturii române prin ceea ce a elaborat și publicat, sprijinit pe o largă informare la surse, în lucrări caracterizate, cred că nu greșesc, printr-o acribie fără fisuri. Ion Hangiu îl continuă, în domeniul de predilecție al cercetărilor sale, pe Nicolae Iorga, întregindu-l, dat fiind că investigația sa urcă pînă în contemporanitatea noastră imediată. Se înscrie aici lucrarea de prima mîină pentru specialiști, Dicționar al presei literare românești (1790-1982), 1987, completată cu perioada de pînă la 1990. Cartea a binemeritat încununarea cu Premiul „Bogdan Petriceicu Hasdeu” al Academiei Române. Alături de Dicționar și „la egalitate” cu el, stă volumul publicat mai înainte: Reviste și curente în evoluția literaturii române (1978).

Firește că semnalarea numai a două dintre lucrările autorului ar putea părea insuficientă; dar ele sînt cărțile de căpătîi care îl consacără pe Ion Hangiu, situîndu-l pe un loc de frunte în domeniul istoriografiei literare. Cititorul care consultă aceste lucrări nu se poate să nu remarce informarea detaliată la izvoare, inventarul bogat, riguros ordonat și comentat cu obiectivitate de un specialist stăpîn pe metoda de investigare, ca și pe arta expunerii sobre și convingătoare. Limitîndu-mă numai la Reviste și curente..., nu voi face trimitere la capitolele despre marile curente din istoria literaturii noastre mai vechi, ca Junimea (și „Convorbiri lite rare”), poporanismul (și „Viața Românească”) sau ortodoxismul (și „Gîndirea”), adevărate sinteze foarte utile, chiar dacă subiectul a ocupat și pînă atunci un loc privilegiat în istoria literaturii române, în speță a istoricilor literari. Dar cine își mai amintește azi, în afară de intelectualii însuflețiți de sentimentul mîndriei locale, de o revistă cum e „Năzuința”, apărută la Craiova, pe la începutul secolului al XX-lea, în paginile căreia Simion Mehedinț apăra

ideea regionalismului cultural? Aceeași idee o regăsim în acești ani în „Datina” (Turnu-Severin) și „Provincia literară” (Sibiu). Orientări de acest fel intră în sfera de interes a istoricului literar, care este îndreptățit să desprindă din ele o tendință de individualizare și particularizare a producțiilor literare „provinciale” în raport cu regiunea în care își duc existența și pe care o reprezintă în configurația literaturii și a culturii naționale.

Dar profesorul Ion Hangiu rămîne în memoria noastră (n-am zis „amintirea”) prin prodigioasa sa activitate de animator și organizator, timp îndelungat, în sînul Societății de Științe Filologice. A fost o adevărată epocă în istoria Societății, cînd la conducerea ei se găseau regretatul și neuitatul prof. B. Cazacu, secundat de dinamicul secretar al Societății cu toate „divergențele de opinii”, în fond dovedite ca fertile, și de neobositul pînă azi „fac-totum” Mircea Frînculescu. Au fost cîteva decenii, începînd cu anii „70”, cînd Societatea era „vie” (iată cît de repede, prea repede și prea ușor se ajunge la nostalgie!) și era așa prin publicațiile ei, „Limbă și literatură”, „Limba și literatura română” (Revistă trimestrială pentru elevi), precum și prin „Buletinul” Societății, cu bogat conținut și apariție relativ periodică. Se adăuga la acestea prezența activă a Societății nu numai în București, ci și în numeroase orașe ale țării, în care aveau loc sesiuni științifice cu largă participare a profesorilor de liceu, dar și a celor din învățămîntul superior, filologic. Rolul secretarului general a fost esențial în complicata organizare a manifestărilor de acest gen, devenite tradiționale la un moment dat.

A fost o perioadă de eferescență și emulație în acei ani, „conducerea” strecurîndu-se cu inteligență și indiscutabilă probitate științifică peste opreliștile acelei epoci. Societatea de Științe Filologice ar putea să fie mîndră de faptul că a fost, în ultimele decenii ale secolului trecut, dar cu o tradiție notabilă din anii '50, un for important și o etapă pe care ar avea dreptul s-o numească istorică, larg cuprinzătoare, în interesul învățămîntului, ca și în beneficiul profesional, de mare preț, al tinerilor profesori sau filologi.

În toată această adevărată „febră” filologică, teoretică și practică, în acțiunea de a face să se întîlnească în „competiție” profesori din toate colțurile țării sau elevi participanți la concursul național „Mihai Eminescu”, precum și în alte manifestări, greu de uitat, datorită spiritului lor „deschis”, generator de contacte colegiale și colaborări, este legat cu prisosință și de personalitatea profesorului Ion Hangiu, care împlinește (cine ar crede?) optzeci de ani, de muncă asiduă și devotament, închinată culturii, școlii și stimulării slujitorilor ei.

Să-i urăm ani mulți și teferi și din toată inima cei care l-am simțit mereu aproape pentru a se bucura de roadele unei vieți despre care ar avea dreptul să spună, dar nu știm dacă o va face, de aceea ne va îngădui să-i spunem noi: „Non omnis moriar”.

Timișoara, 11 iunie 2004

O VIAȚĂ PENTRU ȘCOALĂ, PENTRU CULTURĂ

Prof. univ. dr. Dumitru MICU

Universitatea din București

Am avut cu profesorul Ion Hangiu, timp de mai bine de două decenii, constante și strânse relații de colaborare didactică. În sens foarte larg, didactică. Mai întâi, am participat împreună la întocmirea de manuale, la cele de literatură română, pentru ultimele două clase liceale, editate începând din 1960, pînă pe la sfîrșitul deceniului al șaptelea. Domnia sa era șef de redacție la Editura Didactică și Pedagogică; eu: unul dintre autori, alături, la început, de N. I. Popa, Al. Piru, Silvian Iosifescu, Constantin Ciopraga, Mihai Novicov, Mihai Gafița, Savin Bratu, G. G. Ursu și încă vreo trei, reprezentînd minoritățile naționale, la urmă, doar cu domnul Ciopraga, dintre cei din prima echipă, și cu alți doi, recrutați mai tîrziu, George Ivașcu și Ion Dumitrescu.

Nici unuia dintre noi, experiența de coautor nu i-a lăsat amintiri cît de cît agreabile. Cele din prima etapă a respectivei experiențe sînt de-a dreptul traumatizante. Aceasta se situează cronologic înainte de 1960. Domnul Hangiu nu venise încă la editură. „Responsabil de carte” era o profesoară în vîrstă, adusă din Cluj, zaharisită, ca și inexistentă, dar îl avea ca director pe Alexandru Bojin, informat, chiar și în literatura secolului XX, ambițios, deprins cu scrisul, autor mai tîrziu al unor cărți despre Arghezi, cercetător al vieții și operei lui Camil Petrescu, însă spirit de ajuns de tipic pentru a ne cam șicana. Fapt e că, la o ușoară adiere de gîndire mai puțin rigidă, apărută după moartea lui Stalin, ne-am permis (aceasta era, de fapt, indicația de „sus”, dar nu oficială, ci discretă, confidențială) să concepem manualul într-un spirit mai larg, mai deschis, mai integrativ, renunțînd a reduce dezvoltarea literaturii la „lupta dintre orientarea progresistă și cea reacționară”, dintre „realism și antirealism”, menționînd, bunăoară, în parte favorabil activitatea critică a lui E. Lovinescu și creația poetică (nu și cea filosofică, ferit-a Sfîntul!) a lui Blaga, dînd chiar portretele acestora. Volumul e datat 1957 (cînd, în decembrie, a obținut „bun de tipar”), dar în realitate a „văzut lumina tiparului” abia în primăvara anului următor. Vorba vine, a „văzut”-o! N-a putut-o vedea, a fost strangulat în fașă. Primind exemplarul de semnal, Leonte Răutu, satrapul ideologic al țării, s-a făcut foc și pară. La o consfătuire cu cadre din domeniul culturii și învățămîntului, convocată spre a se da ripostă lansării programului „revizionist” a Ligii Comuniștilor din Iugoslavia, el a citat manualul nostru ca exemplu cras de „adormire a vigilenței revoluționare”, de „îngăduință” rușinoasă față de „ideologia dușmană”, de „cultura burgheză putredă”, de literatura „decadentă”, și a calificat volumul drept „maculatură”. Inutilizabil, după el, nu rămînea decît ca manualul să fie topit. Și a fost. 46000 de exemplare. Dar el costase bani serioși. Cine să suporte daunele? Autorii, natural! Totuși, n-am fost obligați să returnăm statului sumele investite în lucrare; ne-am răscumpărat grava culpă doar întocmind o nouă ediție fără a încasa drepturi de autor. Pentru îndeplinirea acestei îndatoriri, am muncit cu toții pe brînci, peste doi

ani. Și în ce condiții! Mereu eram chemați, pentru instructaje și boscorodiri, la toate forurile existente, și de partid și de stat, respectiv la diferiți activiști din secția de știință și cultură a Comitetului Central și la diverși funcționari din organismele Ministerului Învățământului, și fiecare avea mijloacele lui de a ne deruta și a da peste cap ceea ce lucrasem pînă atunci. Programă analitică nu exista, nu existase nici anterior. Mai exact spus, ea se modifica într-una, după cele mai noi indicații, indiferent de unde veneau: practic, se schimba de la o ședință la alta a colectivului nostru, în funcție de concluziile la care se ajungea. Nu manualul urma programa, ci programa manualul. Colectivul avea, firește, un „responsabil”, și acesta nu venea la ședințe cu soluții dinainte formulate, cu indicații precise de la Secție. Asigura, de la sine înțelese, aplicarea liniei partidului, însă aceasta devenise ceva mai suplă, nu viza, ca înainte, pînă la ultima literă tot ce urma să fie tipărit. Partidul veghea la aplicarea strictă a ideologiei sale, dar exemplificarea era, în principiu, lăsată la latitudinea celor ce semnau textele propuse spre editare. Doar în principiu, întrucît continuau să existe nume și titluri tabu (unele au rămas tabuizate pînă după insurecția decembristă), concepții care, deșf strict estetice, angajau indirect ideologicul, chiar politicul. Cu condiția de a nu permite să pătrundă în carte nimic de natură a sugera slăbirea intransigenței față de vreo manifestare a spiritului burghez, colectivul manualului, așa zicînd, în realitate șeful acestuia, coordonatorul, beneficia, după Congresul al XX-lea al P. C. U. S., de libertatea, inconceptibilă înainte, de a stabili autorii (minus cei categoric interziși) și mai ales operele ce urmau să figureze în cuprinsul manualului. Vederile în această privință variau, și s-au transformat în timp, în funcție de succesiunea coordonatorilor. Primul dintre aceștia, Al. Piru, a făcut-o lată, menționînd pe Blaga, Barbu, Lovinescu, provo – cînd prin aceasta topirea ediției (fapt posibil, din nou, după reactualizarea luptei ideologice în urma recrudescenței „revizionismului” titoist); Gafița, care i-a succedat, a menținut în noile ediții ortodoxia partinică; înlocuitorul său, Ivașcu, a reintrodus autorii eliminați, și alți cîțiva, precum Pompiliu Constantinescu, Șerban Cioculescu, dar n-a admis în ruptul capului să fie nominalizați Mircea Eliade, Emil Cioran, scriitori „de dreapta” în genere. Dar colectivul de autori avea de împlînzit nu numai cerberi ideologici, ci și funcționari ministeriali care vedeau în literatură o anexă a pedagogiei. Pentru o șefă de serviciu, Arghezi era un scatograf, care îi pervertea fiica. Nu putea să împiedice prezentarea lui, dar mărturisea ca nu era de acord cu aceasta. Un demnitar în vîrstă opina că nu putea fi admisă într-o carte de școală Hortensia Papadat-Bengescu: nu doar fiindcă era o burgheză decadentă, ci și pentru că nu are talent; pricepîndu-se, poate, la gherghef, nu se pricepea la literatură, și nu știa scrie. La partid, în perioadele oarecum relaxate, păreri pur literare erau, nu rareori, divergente. Una voia Țugui, alta Răutu, alta Miron Constantinescu. De la o vreme, am ajuns să ne confruntăm îndeosebi cu profesorii din învățămîntul mediu. Unii dintre aceștia, vîrstnici, nu pricepeau nimic din literatura de factură modernă, rămăseseră la Vlahuță, Coșbuc și Iosif, la Brătescu-Voinești; alții, formați sub „soarele socialismului”, nu-i înțelegeau nici pe clasici. Nu înțelegeau literatura ca literatură. Sub pretextul respingerii a tot ce nu-i „realist” și „progresist”, se

împotriveau includerii în programă și a altor nume din literatură interbelică decât Sadoveanu, Sahia, A. Toma și Topîrceanu.

„Redactor responsabil” al noilor ediții din manual a devenit Ion Hangiu, redactor-șef de secție al Editurii Didactice și Pedagogice din 1958. Prima ediție acceptată de stăpînire a apărut în 1960. Cu domnul Hangiu ne înțelegeam, puteam discuta la obiect. Numai că, natural, nu era de capul lui. Oricum, se descurca onorabil, și nu ne tortura, deși funcția pe care o îndeplinea îl constrîngea, uneori, la aceasta. Era o funcție ingrătă, ce îl plasa între nicovală și mai multe ciocane. Trebuia să mulțumească și forurile și autorii și pe beneficiarii manualului, profesorii secundari, și totodată să asigure un nivel științific manualului. Din fericire, natura îi dăruise echilibru interior, spirit cumpănit, minte limpede și un temperament eminamente sănătos, ce avea tenacitatea cu calmul. Avea, în activitățile cu implicații organizatorice, un dar al persuasiunii, al unei persuasiunii necicălitoare, grație căruia izbutea să ducă la bun sfîrșit orice sarcină ce i se încredința. În îndeplinirea sarcinilor autoimpuse, implicînd documentări de ani și decenii, perseverența benedictină la masa de scris, tenacitatea se exprima într-o putere de muncă mult ieșită din comun. După orele de program la editură, apoi la Consiliul național al Cercetării Științifice, după aceea la Societatea de Științe Filologice, al cărei secretar general a fost, timp de un sfert de secol, dirijînd, în această calitate, constant și meticulos, publicațiile Societății: Limbă și literatură, Limba și literatura română pentru elevi, Buletinul Societății de Științe Filologice, Ion Hangiu se ducea la biblioteca Academiei, și, din momentul intrării în sală pînă la închidere, stătea înțepenit pe scaun, cu ochii pironiți pe reviste și ziare, recoltîndu-și materialul pentru viitoare masive lucrări.

N-aș trece la componenta scriptică a intensei sale activități înainte de-a aminti că, în afară de colaborarea cu domnul Hangiu la manuale, nu numai că nu ne-am îndepărtat unul de altul, dar ne-am apropiat și mai mult. Solicitîndu-mi concursul la felurite manifestări ale Societății de Științe Filologice, i l-am dat, pe cît mi-a stat în putință, în tot cursul celor peste două decenii în care a îndeplinit funcția de principal factor dinamic al ei. Am semnat în Limbă și literatură mai multe studii (unele anume scrise, la cererea sa ori a succesorului său, d-l Mircea Frînculescu), articole și recenzii în Limba și literatura română pentru elevi; am conferențiat, sub egida Societății, în numeroase localități; am ținut prelegeri la cursuri de vară, am participat la colocvii și simpozioane, organizate la Constanța, Oradea, Baia Mare, Brașov, Piatra Neamț, Tîrgu Jiu, urmate de interesante și instructive excursii prin împrejurimi. Excursiilor acestora datorez cunoașterea sau revederea unor locuri pitorești, ca acelea din Maramureș, din nordul Moldovei, unor monumente de cultură, precum mănăstirile moldovenești, unor monumente ale naturii de o splendoare unică, precum peștera Meziad. Unele dintre întrunirile științifice se încheiau cu mici agape serale, și (îmi permit o indiscreție) la una dintre acestea, Ion Hangiu a oferit o demonstrație... coregrafică. Dansa admirabil, căci, în liceu, urmase și cursuri de dans...